

Seminář ke Školní pedagogice (Teorie a praxe školy, Teorie a praxe výuky, Teorie a praxe kurikula) – informace pro studenty na stáži

Seminář probíhá distanční formou. To znamená, že se od studentů očekává samostudium a samostatné vypracování úkolů.

Cíle a náplň semináře

Cíle semináře a jeho výstupy prohlubují znalosti a dovednosti ze školní / obecné pedagogiky. Jedná se o obecnědidaktický seminář.

Seminář je rozdělen do šesti bloků, které v kontaktní výuce odpovídají šesti 90minutovým setkáním. Ke každému setkání jsou připraveny materiály, jak shrnuje následující tabulka.

Téma semináře	Zadané texty/materiály
1) Role vzdělání a školy v dnešní společnosti, vzdělávací politika.	<ul style="list-style-type: none"> • Liessmann, K. P. (2008). <i>Teorie nevzdělanosti</i>. Praha: Academia. (1. kapitola) • Janík, T. (2016). Škola na kruhovém objezdu aneb když se to vezme kolem a kolem. In Strouhal, M. & Štech, S. et al. <i>Vzdělávání a dnešek. Pedagogické, filosofické, historické a sociální souvislosti</i>. Praha: Karolinum, 2016. s. 163-178. • Show Jana Krause https://www.youtube.com/watch?v=J2QqIT6suE&t=510s
2) Práce učitele s kurikulem 3) Příprava učitele na výuku	<ul style="list-style-type: none"> • Pasch, M., Gardner, T. G., Sparks-Langerová, G., Starková, A. J., & Moodyová, C. D. (1998). <i>Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině</i>. Praha: Portál. (kapitola 2)
4) Didaktické pohledy na výuku	<ul style="list-style-type: none"> • Skalková, J. (2007). <i>Obecná didaktika</i> (2. vyd.). Praha: Grada. (kap. 8 a 9) • Stará, J., & Krčmářová, T. (2014). Užívání nových učebnicových materiálů učiteli 1. stupně ZŠ. <i>Pedagogická orientace</i>, 24(1), 77–110.
5) Výuka jako interaktivní proces	<ul style="list-style-type: none"> • Mareš, J., & Křivohlavý, J. (1995). <i>Komunikace ve škole</i>. Brno: Masarykova univerzita. (oddíl 2.2)
6) Hodnocení žáků	<ul style="list-style-type: none"> • Slavík, J. (1999). <i>Hodnocení v současné škole</i>. Praha: Portál. (s. 33–41 a 123–139)

Uvedené texty/materiály představují podklady pro diskuse v kontaktní výuce a jsou dostupné z ISu ze stránky semináře, který máte zapsaný (Studijní materiály → Učební materiály → Seminární skupina stážistů). Protože v distanční výuce není možné diskutovat, bude obsah zadaných textů/materiálů předmětem prvního úkolu (viz níže).

Kromě toho doporučuji ke školní pedagogice prostudovat následující základní texty (taktéž dostupné z ISu: Studijní materiály → Učební materiály → Seminární skupina stážistů → základ):

- a) Mareš, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál. (kapitola 5)
- Jedná se o přehledový text o obsahové stránce vyučování a učení. Doporučuji číst následovně:
    - ✓ Oddíl 5.1 – zde jsou vymezeny základní pojmy a shrnuty charakteristiky RVP.
    - ✓ Oddíl 5.2 – pojednává o skrytém kurikulu, jako budoucí učitelé byste měli vědět, co to je a proč je to důležité.
    - ✓ Oddíl 5.3 – pojednává o výběru a uspořádání učiva, což je jeden ze základů teorie kurikula. Zaměřte se zejména na tři typy pojmových struktur (tabulka 5.2 a související text) a na uspořádání učiva na makro-, mezo- a mikro-úrovni (s. 338).
    - ✓ Oddíl 5.4 pojednává o různých přístupech k reprezentaci a uspořádání učiva. Tento oddíl čtete spíše výběrově: vnímejte, jakými různými způsoby můžete učivo strukturovat.
    - ✓ Oddíl 5.5 je obsáhlý a pojednává o učebních úlohách. Zaměřte se na vymezení učebních úloh a seznamte se s různými parametry a typy učebních úloh.
    - ✓ Oddíl 5.6 (dětské pojetí světa a žákovo pojetí učiva) je volitelný.
- b) Maňák, J., & Janík, T. (2009). Cíle výchovy a vzdělávání. In J. Průcha (Ed.), *Pedagogická encyklopedie* (s. 132–137). Praha: Portál.
- Jedná se o opakování z předchozího studia pedagogiky. Zaměřte se na různé úrovně cílů (obecné, dílčí, operační) a ujistěte se, že znáte revidovanou taxonomii kognitivních cílů (s klasickou Bloomovou taxonomií pracuje Pasch et al. v semináři 2+3).
- c) Veverková, H. (2002). Učivo. In Z. Kalhous & O. Obst (Ed.), *Školní didaktika* (s. 121–148). Portál.
- Jedná se o přehledovou kapitolu k učivu a kurikulu. Doporučuji zaměřit se zejména na:
    - ✓ Oddíl 4.2: učivo a jeho struktura. Věnujte pozornost rozdílům mezi vědomostmi, dovednostmi a hodnotami, srovnajte s pojetím u Pasche et al. (seminář 2+3).
    - ✓ Oddíl 4.3: zprostředkující a vstřícný přístup k učivu – ujistěte se, že chápete rozdíl.
    - ✓ Oddíl 4.4: kurikulum. Tento oddíl se částečně prolíná s kapitolou Mareše, která je novější. Ujistěte se, že umíte vysvětlit, co je dvojúrovňová koncepce kurikula.
    - ✓ Oddíl 4.5 čtete s vědomím, že kapitola vznikla před kurikulární reformou, tedy před zavedením RVP. Vzdělávací programy (např. Základní škola) dnes již nejsou. V úkolu č. 2 budete připravovat část časově-tematického plánu (konec oddílu), na který se při čtení zaměřte.
    - ✓ Oddíl 4.6 (didaktická analýza učiva) představuje jádro pro úkol č. 2.
    - ✓ Oddíl 4.7 (učebnice) čtete jako doplnění k semináři 3 a 4.
    - ✓ Zamyslete se nad závěrečnými otázkami a úkoly (s. 148).

Požadavky

Seminář je ukončen zápočtem. K získání zápočtu je potřeba, aby studenti odevzdali dva úkoly. Po splnění zápočtu je možné jít ke zkoušce z předmětu *Školní pedagogika* (informace stručně níže).

Úkol č. 1: *Zamyšlení nad zadanými texty a materiály*

- 1) Nejdříve prostudujte texty Mareše (2013), Maňáka a Janíka (2009) a Veverkové (2002), které jsou v ISu ve složce „základ“ v materiálech pro stážisty na ISu a které představují základní rámec pro další úvahy.
- 2) Poté si prostudujte texty k seminářům 1–6 podle tabulky na začátku tohoto dokumentu, podívejte se na Show Jana Krause na uvedený díl. Ke každému z textů/materiálů k semináři 1–6 připravte krátké shrnutí (tj. jeden odstavec, který odpovídá na otázku: o čem je daný text/materiál?) a stručné kritické zhodnocení (tj. jeden odstavec, který odpovídá na některé z otázek: co si o daném textu/materiálu myslím? jak ho vnímám? s čím (ne)souhlasím? v čem je daný text relevantní pro mou budoucí práci učitele nebo pro mé další studium? Odstavec pište v první osobě jednotného čísla – vyjadřujete svůj názor). Rozsah: 2 odstavce pro každý materiál. Text k semináři č. 6 má dvě části, pojednejte o něm souhrnně. Kapitoly ze Skalkové jsou poměrně rozsáhlé, takže pojednejte o každé zvlášť.
- 3) Vyberte si jeden z textů/materiálů k seminářům 1–6 a zamyslete se nad ním hlouběji. Svě zamyšlení můžete vést otázkami ke kritickému zhodnocení z bodu 2) nebo volněji. Rozsah: 2–4 odstavce.
- 4) Odstavce z bodů 2–3 vložte do jednoho souboru ve formátu MS Word, který opatříte titulní stranou nebo alespoň svým jménem a označením úkolu. V textu užívejte citace (dle normy APA), aby bylo zřejmé, o jakých materiálech pojednáváte. Úkol odevzdejte do příslušné úschovny nejpozději do 12. 5. (konec semestru na PedF).

Úkol č. 2: *Analýza školního vzdělávacího programu (ŠVP) a učiva vybraného tematického celku*

- 1) Vyberte si školu, jejíž ŠVP je dostupný z webových stránek školy. Ideálně se jedná o školu, kterou znáte.
- 2) Prostudujte ŠVP dané školy. Odpovězte na otázky: Jaká je deklarovaná charakteristika školy? Kdo jsou žáci, kteří do školy chodí? Na jakých deklarovaných principech/strategiích staví daný ŠVP? Svě odpovědi shrňte do jednoho odstavce.
- 3) Zaměřte se na reprezentaci jednoho ze svých aprobačních předmětů v daném ŠVP. Odpovězte na otázky: Jakým způsobem je vymezeno učivo a výstupy pro daný vyučovací předmět? Na učivo jaké povahy se ŠVP v daném předmětu zaměřuje? Srovnajte s oddílem 4.2 a 4.3 u Veverkové, s filozofiemi vzdělávání u Pasche et al. a s různými uspořádáními na makro- a mezo-úrovni u Mareše (2013, s. 338). Odpovědi shrňte do 1–2 odstavců, odkazujte na uvedené texty.
- 4) Vyberte si jeden tematický celek v rámci vybraného aprobačního předmětu a jednoho ročníku, který je v daném ŠVP pokryt (například cizí jazyky: volný čas, zeměpis: vesmír, matematika: zlomky, apod.) Proveďte didaktickou analýzu a připravte plán pro výuku daného tematického celku v několika vyučovacích jednotkách (cca 5 vyučovacích hodin, rozsáhlejší tematický celek zaměřte úžeji). Pokud jste na dané škole nějak působili, promýšlejte svůj tematický plán s ohledem na specifika žáků, které jste poznali. Jinak se řiďte tím, co je uvedeno o škole a charakteristikách žáků v ŠVP, případně na webu školy. Postupujte následovně:
  - a. Vymezte vybraný tematický celek a zmapujte jeho pozici v ŠVP dané školy.
  - b. Proveďte mikrodidaktickou analýzu učiva (Veverková, 2002, s. 142), přičemž můžete použít nějakou z technik pro zviditelňování struktury učiva, které představuje Mareš (2013, oddíl 5.4).
  - c. Formulujte obecnější cíle pro vybraný tematický celek. Následně daný tematický celek rozvrhněte do několika vyučovacích hodin, z nichž pro každou formulujte dílčí cíle odvozené z obecnějších cílů pro daný tematický celek, a v souladu s tím

navrhnete činnosti, které byste v dané hodině použili (tj. uveďte cíle a jeden odstavec popisu činností pro každou hodinu).

- 5) Stručně uveďte, jakým způsobem byste během výuky nebo po probrání tematického celku své žáky hodnotili. Uveďte, o jaký typ hodnocení by se jednalo, můžete uvést více způsobů hodnocení (1 odstavec).
- 6) Výstupy z částí 2–5 přehledně vložte do jednoho souboru ve formátu MS Word, který opatříte titulní stranou nebo alespoň svým jménem a označením úkolu. Úkol odevzdejte do příslušné úschovny nejpozději do 12. 5. (konec semestru na PedF).

Hodnocení úkolů 1 a 2

Jako přijatý bude hodnocen takový úkol, který bude splňovat následující kritéria:

- Jedná se o původní text studenta.
- Rozsah a struktura odpovídají zadání (viz výše).
- Úkol je odevzdaný v předepsaném termínu (nebo je s vyučujícím předem vyjednána výjimka).
- Text je psaný v souladu se spisovnou jazykovou normou.
- Text je členěn na odstavce. Odstavec je jednotka textu a skládá se z vět, které tvoří logický celek. Výčty, odrážky, seznamy nebo nestrukturované poznámky *nejsou* odstavce.
- Text je opatřen soupisem citované literatury a je upraven dle normy APA.

Po přijetí úkolů č. 1 a 2 bude studentovi udělen zápočet za zapsaný předmět (Teorie a praxe kurikula, Teorie a praxe školy, Teorie a praxe výuky).

Zkouška z předmětu Školní pedagogika

Zkouška pokrývá obsah přednášek a seminářů. V loňském roce byl pro studenty připraven online kurz na Moodle (<http://moodlinka.ics.muni.cz/course/view.php?id=2224>, heslo pro vstup je „comenius“). Uvedený kurz pokrývá nezbytné minimum, vedle studia online materiálů je vhodné studovat i další texty, můžete se také podívat na prezentace vyučujících na ISu (předmět Školní pedagogika → studijní materiály → učební materiály; k 25. 2. jsou tam tři přednášky doc. Knechta). Témata přednášek jsou následující:

1. Školní pedagogika jako klíčová disciplína učitelské profese.
2. Vzdělávací a kurikulární politika, kurikulární dokumenty.
3. Výukové metody a formy.
4. Vzdělávací a školský systém, škola jako instituce a organizace.
5. Vývoj české školy. Škola pro budoucnost: budoucnost pro školu.
6. Škola jako učící se organizace: evaluace, rozvoj, kvalita.
7. Pedagogický výzkum jako pomocník učitele.
8. Učebnice a další didaktická média.
9. Výuka: vyučování a učení, aktéři a procesy školní výuky.
10. Kurikulum: cíle a obsahy a obsahy školního vzdělávání a jejich transformace.
11. Hodnocení učebního procesu žáků a výsledků žáků – typy a funkce hodnocení.
12. Hodnocení výsledků žáků – formy hodnocení, základní požadavky na hodnocení.

Uvedeným tématům odpovídají i okruhy k ústní zkoušce (pozor – okruhy přednášek jsou mírně odlišné od loňského uspořádání témat v Moodle).

Podmínkou k účasti na zkoušce ze Školní pedagogiky je splněný zápočet ze semináře. V den zkoušky student nejdříve absoluuje písemný test. Po jeho úspěšném vykonání ve stejný den student pokračuje ústní zkouškou. Je-li test hodnocen F, student je povinen se hlásit na opravný termín.

Písemný test vychází z obsahu přednášek a z materiálů v Moodle. Ústní zkouška spočívá v tom, že si studující vytáhne jedno z 12 témat (výše), o tomto tématu povede studující se zkoušejícím odbornou diskusi, ve které studující prokáže, že se v tématu orientuje a do hloubky mu rozumí, že umí vhodně používat odbornou terminologii, že umí propojit a reflektovat vlastní zkušenosti s příslušnými koncepty, teoriemi a principy.

Dotazy, připomínky, náměty

Pokud nebude cokoliv jasné, kontaktujte vyučujícího na emailu tuma@ped.muni.cz

V Brně dne 25. 2. 2019